

ATVIENO UN IETAUPI

◀ **SADZIVES** elektroierīces, kuras ilgstoši darbojas gaidīšanas režimā, katrā mājoklī noteiktī ir vairākas. Piemēram, datora monitors, printeiris, televizors, veļas mazgājamā mašīna, modemi un rūteri, audio sistēmas un citas ierīces, kurām redzam nepārtraukti darbojošos monitorus vai indikatoru lampīņas. Tās visas patēriē nelielu elektrības daudzumu, un, izslēdzot un atvienojot no kontaktligzdas tās, kas ilgāku laiku netiek izmantotas un atrodas gaidīšanas režimā, mājokļa kopējais elektrības patēriņš var samazināties līdz pat 10 %. www.elektrum.lv

LVM PĒTNIEKI ATROD SENAS FOSILIJAS

◀ **LVM** Zemes dzīles laboratorijā, testējot minerālos materiālus un to maisijumus, nereti izdodas atrast mazāk sastopamus interesantas formas iežus, fosilijas, kas stāsta par minerāla materiāla izcelsmi un veidošanās laika periodu. Piemēram, liecības par pirms dinozaura laikmeta, kas ir pirms aptuveni 500 miljoniem gadu, – ordovika periodā – jūrās izplatījās ar trilobītiem, kuri līdzīnās mūsdienē sauszemes mitrenēm. www.lvi.lv

Skaistie, bet bīstamie pirmie

Daži no agrajiem ziedētājiem ir pat ļoti indīgi, tāpēc jāpriečājas uzmanīgi

Ilze Gražule

LAI arī aiz loga vietām zemi klāj bieza sniega sega, daba pamazām mostas un varam sākt vērot pirmos pavasara vēstnesus. Savvaļas augi, kas uzzied visagrāk un priecē ikvienu, ir košās krāsās, tādēļ nereti šis pirmās pavasara vēsmas vēlamies ienest savā mājoklī. Aktuāla ir arī dažādu dabas velšu iekļausana ēdienu kartē. Taču ne visus augus un zaļumus varam plūkt, nemaz nerunājot par lietošanu uzturā, jo daudzi no tiem mēdz būt indīgi.

No pumpām līdz pat nelabam galam

Latvijā savvaļā sastopamas ap 100 indīgo augu sugu. Augi atšķirībā no dzīniekiem nespēj aizbēgt no saviem ieņaidniekiem, tāpēc daba tos apveltījusi ar spējām sevi aizsargāt, atrodoties nekustīgā stāvoklī. Daļa augu aizsargājas, izmantojot ērkšķus un dzeloņus, bet daļa izmanto indīgas vielas. Šādus augus varam sastapt visdažādākajās vietas: mežos, plavās, purvos, ūdeņos, ceļmalās, parkos un dārzos. Augu indīgās vielas uz organismu var iedarboties, saskaroties ar ādu vai gļotādu vai arī nonākot organismā. Visbiežāk sāndēšanās notiek cilvēku neuzmanības dēļ. Indīgie augi tiek sajaukti ar lidzīgiem uzturā lietojamiem augiem vai vienkārši neizdodas augu atpazīt, tādēļ netiek ievērota nepieciešamā piesardzība. Visindīgākais Latvijas augis ir velnarutks, kura baltās, resnās saknes smaržo pēc pētersīļiem.

Parastā zalktene

Viens no pāšiem agrākajiem pavasara vēstnešiem, ko var sastapt ziedam Latvijas dabā, ir parastā zalktene. To mēdz dēvēt arī par meža ceriniem, zalkša liepu vai drudža liepu. Tā pirmie zied-pumpuri veras marta sākumā vai pat jau februāra bei-

▲ **SENI** nostāsti vēsta, ka kādreiz no īves koksnes mēdza izgatavot vīna biķerus, no kuriem pasniegt dzērienu ieņaidniekiem. Pietika vien pāris malkus no tā iedzert, lai būtu beigts. Augam indīgas ir visas daļas.

FOTO - NO LVM PUBLICITĀTES MATERĀLIEM.

gās, ja ir labvēlīgi laikapstākļi, un tie turpina ziedēt līdz pat maijam. «Taču ikvienam dabā gājējam jāatceras, ka zalktene ir indīga, tāpēc labāk to neaiztikt. Zalktene ir viens no tiem augiem, no kura vajadzētu uzmanīties pilnībā. Nevajadzētu nedz aizskart to, nedz nest mājās un likt vāzē, jo indīgi ir gan tā ziedi, gan arī sarkanās ogas vasarā. Visbiežāk šo augu var sastapt ēnainos lapu kokos un jauktos mežos, pārsvarā auglīgās un vidēji mitrās vietas,» stāsta AS *Latvijas valsts meži* vides eksperte Gunta Evarste-Bundere.

Parastā īve

Parastā īve ir mūžzaļš īvju dzimtas neliels koks vai biežāk krūms. Īve ir viens no četriem Latvijas savvaļas skuju kokiem, kas parasti uzzied aprīļa beigās vai maija sākumā. Tas ir aizsargājams koks. «Īvei indīgas ir gan skujas, gan koksne, gan miza un ogu sēklas. Esmu dzirdējusi, ka ogu sarkanu apvalku (sēklsedzi) var ēst, bet obligāti jāsplauj ārā to sēklas, taču nevienam neieteiku ar to eksperimentēt. Īves savvaļā vis-

biežāk sastopamas Kurzemes pusē, taču īvei ir arī dažādas dekoratīvas šķirnes, kuras var sastapt piemājas dārzos un parkos. Seni nostāsti vēsta, ka kādreiz no īvēm mēdza izgatavot vīna biķerus. Pietika pāris malku vīna no šāda biķera iedzert, lai tas spētu nogalināt ieņaidnieku,» stāsta Gunta Evarste-Bundere.

Zilās vizbulītes, baltie un dzeltenie vizbulī

Vizbulītes ir daudzgadīgi, ap 5–15 cm augsti gundegu dzimtas augi. Ziedi lielāko-

ties ir tumši zilā krāsā. Mēdz būt balti un dzelteni. Vizbulītes parasti zied no marta beigām līdz maijam. Šos ziedus bieži varam sastapt blīvās grupās, dažādos skujkoku, lapkoku un jauktos mežos, krūmājos un upju krastu gravās.

«Lai arī vizbulītes tiek pieskaitītas pie indīgiem augiem un labāk par to skaistumu priečāties, esot dabā, ja ir vēlme, varam tos saplūkt un ielikt vāzē, taču pēc saskares ar šiem augumiem noteikti vajadzētu nomazgāt rokas. Nekādā gadījumā ziedus nedrīkst lietot pārtikā, vārīt tēju vai

dekorēt ar tiem konditorejas izstrādājumus,» brīdina Gunta Evarste-Bundere.

Meža silpurene

Dodoties pastaigā pa sausiem priežu mežiem, ir neiespējami nepamanīt šos skaistos augus. Meža silpurenu ziedi medz būt tumšākā vai gaišākā violetā krāsā ar dzeltenu viduci. Lielākoties sastopami Latvijas austrumu pusē. Aizsargājams augis gan Latvijā, gan citviet Eiropā! Meža silpurenes zied agri pavasarī, aprīļi vai maijā. «Arī šis augi tiek pieskaitīti pie indīgajiem